

tweede druk van de „Toccata“³⁾, die hij in 1917 schreef. Een verblijdend teken. Want of schoon dit stuk niet tot de meesterwerken der nieuwere orgellitteratuur behoort, is het zoo kleurrijk en pittig, dat het steeds weer boeit. Al dadelijk de inzet met dat stralende kwart-kwint-slotaccorde, dat door de geheele compositie heenschijnt, de vloeiende modulaties, het meditatieve tusschenspel en de opgang naar het imposante slot, maken dit stuk waard als brillant slotnummer op menige orgelbespeling te dienen. Het is op twee klavieren en pedaal te spelen door meer gevorderde organisten.

Belangrijker zijn echter zijn onlangs verschenen „Intermezzi“⁴⁾. Deze zijn tot het allerbeste te rekenen van wat in de laatste eeuwen op orgelgebied in ons land uitkwam. De Intermezzi zijn twaalf bladen uit een muzikaal dagboek, technisch gemakkelijk uitvoerbaar (zelfs drie zonder pedaal). Deze stukken zijn innig zonder sentimenteel, zachtvloeiend zonder zoetelijk te worden. Hoe meer men ze doorspeelt, des te meer is men verrast over de heerlijke opvlucht der melodien, zooals b.v. in nr. 4 (hoe wondergoed doet de simpele begeleiding het hier!) en 6 (ernstig, doch zonder eenige melodramatiek), over de imponeerende opzet van nr. 9, over het fijne gespin der tusschenstemmen in nr. 3 en 8. De nummers 2 en 7 doen, of schoon verdienstelijk van opzet, wat verstandelijk aan. Merkwaardig is het dat zelfs het banale, wanneer het door een bezielde als Andriessen wordt aangeraakt, glans krijgt. De kwartenzangen b.v. in de middenstemmen van nr. 12 doen door hun zinvolle eentonigheid de afwijkingen ervan in de stemvoering fijn uitkomen. Dit neemt niet weg, dat de door Andriessen steeds beminde intervallenparallelle, vooral van kwinten en kwarten, een verleidend beteekenen voor epigonen, in wier handen ze tot irriterende schablonen worden, en..... misschien voor hemzelf? Wie ook in harmonisch opzicht zijn leven zal willen verliezen, zal het behouden. De organist, maar ook de harmoniumspeler, die van deze Intermezzi geen kennis neemt, bewijst zichzelf geen dienst.

Samuel de Vrind, een leerling van Andriessen, is nog een nieuweling op orgelgebied. Hij publiceerde dit jaar zijn eerste werk, een aan hem opgedragen „Toccata“⁵⁾. Wanneer men deze compositie na het werk van Andriessen doornemen, blijkt een zelfstandigheid ten opzichte van zijn leermeester, die prettig aandoet en een goeden dunk geeft van diens paedagogische gaven. Deze originaliteit mag wel eens bijzonder naar voren worden geschoven, temeer daar het gehele werk goed van conceptie en eerlijk van klank is. Daarmee wordt niet gezegd, dat deze Toccata erg boeit. Daarvoor is het thema rhythmisch te slap, melodisch te onbeduidend, en de begeleiding te eenvormig (ook hier weer de kwarten- en tertsenparallelle). Men wordt door de verstandelijke contrapuntiek en de onvoldoende stuwung sterk bepaald bij het feit, dat dit stuk veel dissonanten vertoont, waarvan de noodzaak niet erg klaar blijkt. Het Adagio middenin is beter geslaagd en het eind van de Toccata aardig gevonden. Jammer dat eenige drukfouten de uitgave ontsieren! Met dat al steekt deze Toccata verre uit boven de vaderlandsche huis-, tuin- en keukenmuziek, die op nog al te veel programma's een eereplaats inneemt. Hij is een serieuze poging de Nederlandsche orgelmuziek vooruit te brengen, en er is in deze eersteling reeds alle aanleiding om van den componist volgende publicaties — maar dan meer verinnerlijkt — te verlangen.

(Slot volgt.)

Rotterdam.

Mr A. BOUMAN.

- 3) Uitgave: Wed. J. R. van Rossum, Utrecht.
4) Uitgave: Wed. J. R. van Rossum, Utrecht.
5) Uitgave: Wed. J. R. van Rossum, Utrecht.

BRIEF UIT AMERIKA

Kuyper en Amerika.

Met groote waardeering mochten we kennis nemen van wat in Nederland in verband met de Kuyper-herdenking in weekblad en tijdschrift is verschenen. Onwillekeurig dringt zich de vraag aan ons op hoe groot de invloed van Kuyper in Amerika is geweest.

Kuyper gaf zijn Stone-lezingen te Princeton in 1898. Dat is nu bijna veertig jaar geleden. Bij die gelegenheid sprak hij het als een vurige wensch en bede uit, dat het Calvinisme in Amerika meer dan ooit gekend en geliefd mocht worden.

In hoeverre is deze wensch van Kuyper in vervulling getreden?

Om deze vraag te beantwoorden, moeten we al dadelijk onderscheid maken tusschen „bekend“ en „geliefd“. Mede door het levenswerk van Kuyper is het Calvinisme in de laatste jaren heel wat beter bekend geworden. Velen, die zelfs geen greintje sympathie voor het Calvinisme als levens- en

wereld-beschouwing hebben, deden de moeite, de historische beteekenis van het Calvinisme na te gaan. En bij zulke studie kwamen sommige van deze Calvin-beoefenaars ook wel eenigszins „Under Calvin's spell“. Ze konden de betooverende kracht van het Calvinisme niet geheel en al ontgaan. Ze hadden woorden van waardeering voor het Calvinisme in verband met de ontwikkeling der moderne democratie. Ze toonden zich niet ongevoelig voor het schoone in zijn taal en stijl. Ze hadden allen lof voor den hoogen ernst van het Calvinisme. En toch — voor het eigenlijke Calvinisme hadden ze geen oog.

Ter anderzijde zijn er velen, die vooral door den invloed van Kuyper en de zijnen van nieuws door het Calvinisme zijn aangegrepen. En hier dient de Christelijk Gereformeerde kerk met eere genoemd. De werken van Kuyper zijn veel en worden, naar ik meen, nog veel door de predikanten der Christelijk Gereformeerde kerk en ook door anderen gelezen.

De Christelijke-school-beweging alhier — om nu niet van Roomschen en Lutherschen te spreken — is het eerst en het ijverigst door leden der Christelijk Gereformeerde kerken ter hand genomen. In Calvin College en Seminary wil men naar den geest van Kuyper studeeren en onderwijzen.

Zoo zou er veel meer te noemen zijn. De geest van Kuyper heeft op de Christelijk Gereformeerde kerk een werkelijk diepen indruk gemaakt.

Maar nu, wil ik verder gaan, dan kom ik onmiddellijk voor een groote moeilijkheid te staan. De „Presbyterian Church of America“ nu uitgezonderd, zou ik niet weten waar elders in Amerika de geest van Kuyper en de geest van Calvin een eenigszins vrijen loop hebben. Ja er zijn wel hier en daar enkele personen die zelf Calvinist zijn en die ook wel gereformeerde actie willen, maar ze worden van alle kanten gekortwiek in hun invloed. De één is lid van een faculteit die ook minder overtuigde Calvinisten of zelfs modernen bevat. De ander is lid van een „kerkgenootschap“ waar de ethischen en modernen den boventoon spelen. Zoo zou men voort kunnen gaan. De zeven duizend profeten des Heeren zijn in de spelonk verscholen.

Maar is dit niet al te pessimistisch gesproken? Is daar niet „The Reformed Church in America“ en is daar niet Hope College en Western Seminary te Holland Michigan? En heeft de geest van Kuyper dan niet ook in deze kerk zijn kracht bewezen? Ongelukkig heeft de geest van Kuyper ook hier gewerkt. Dan toch, niet in de kerk als kerk. De modernen en ethischen worden in de Reformed Church of America in het geheel niet door kerkelijke procedure lastig gevallen. De orthodoxen doen heel weinig van zich hooren. En als ze zich uitspreken, b.v. over den strijd tusschen Princeton en Westminster, dan is dat veelal ten gunste van Princeton. Toch zijn er hier en daar die o zoo gaarne een ware doeleantie-beweging willen. Moge God hen sterken en bemoedigen.

Verder is de Presbyteriaansche kerk in het zuiden te noemen. Daar zijn de toestanden ook alles behalve rooskleurig. De modernen worden ook daar niet gemolesteerd. Integendeel, ze hebben er vrij spel. De faculteit aan „Union Seminary“ in Richmond, Virginia, heeft onder anderen ook door en door moderne professoren en „Union Seminary“ is de meest invloedrijke school der zuidelijke kerk.

We kunnen dan ook niet instemmen met het oordeel van Dr Henry Beets, als hij in „De Reformatie“ van 23 Juli 1937 van de zuidelijke kerk zegt: „De noordelijke groep heeft heel wat moderne elementen. De zuidelijke is betrekkelijk vrij daarvan, en wat de leiding betreft, beslist conservatief“.

En wat de noordelijke Presbyteriaansche kerk betreft, daar heeft men wel een en ander van gelezen in verband met den strijd van Dr Machen. Toch willen we even een punt aanstippen in verband met Princeton Seminary. Daar gaf Kuyper immers zijn lezingen. Dat was toen het bolwerk van het Calvinisme in de Amerikaansche kerkelijke wereld. En hoe is het nu? In 1929 werd Princeton gereorganiseerd. Toen kregen twee ondertekenaars van de „Auburn Affirmation“ zitting in het bestuur te Princeton. Nu is de „Auburn Affirmation“ een verklaring van een groep moderne predikanten. Deze verklaring zegt onder meer, dat deze predikanten het niet noodig achten dat iemand, om in de kerken predikant te zijn, moet gelooven in de woordelijke ingevang der Schrift, de maagdelijke geboorte van Christus, Zijn borgtochtelijke voldoening, Zijn lichamelijke verrijzenis uit het graf, en Zijn bovennatuurlijke wonderen. Deze verklaring zegt zelfs, dat de leer der woordelijke ingevang der Schrift veel kwaads heeft gedaan.

Toen de twee ondertekenaars van deze „Affirmation“ op den nieuwen board van Princeton zitting hadden genomen, hebben de president van den board Dr William M. McEwan en de president der faculteit Dr J. Ross Stevenson een verklaring de wereld ingestuurd, dat de reorganisatie te Princeton in het minst geen verzwakking van beginsel beteekende. Men zou nu zelfs beter dan ooit te

voren het „plan“ van de school zoeken te verzoenlijken. Nu is het „plan“ door en door gereformeerd.

Stel u voor. Een gereformeerde kerkeraad doet al wat hij kan om twee methodisten tot ouderlingen te zien verkozen en verklaart dan met ophef van woorden dat het nu beter dan ooit te voren de verbondstheologie zal verkondigen. Zoiets heeft men te Princeton gedaan. Het spijt ons dan ook ten eerste, dat Dr Beets die verklaring van Dr Stevenson zoo maar voor goede koek heeft aangenomen. In de inleiding van de nieuwe uitgave van de Stone-lezingen in 1931 zegt hij: „De autoriteiten te Princeton hebben ons echter verzekerd, dat de aloude positie der school niet veranderd zal worden“, p. 19. En hiermee laat hij de zaak rusten.

Nu meent Dr Beets het natuurlijk heel goed. Hij wil gaarne ons vertellen, dat het Calvinisme overal in Amerika een voorspoedigen voortgang heeft. Maar men moet toch wat meer respect voor de feiten hebben. Ook doet Dr Beets door zóó te schrijven degenen die werkelijk in den geest van Kuyper trachten te werken onrecht aan.

Immers als men redelijkerwijs mocht verwachten, dat Princeton het Calvinisme zou onderwijzen, ware er voor Westminster Seminary in het geheel geen recht van bestaan.

De geschiedenis na 1929 heeft dan ook wel bevestigd, dat er van Princeton eigenlijk geen gereformeerd geluid meer wordt gehoord. Karl Barth heeft Princeton zoo goed als veroverd. En in de noordelijke Presbyteriaansche kerk waar Princeton den grootsten invloed heeft, hoort men weinig of niets meer van kerkhervorming.

Wat dus de grootere kerkgenootschappen betreft staat het er met het Calvinisme niet rooskleurig voor. Van den invloed van het Calvinisme op enkele personen hier en daar spreken we nu niet verder. Kuyper wilde toch dat de geest van het Calvinisme heel het leven zou omvatten. En daarvoor heeft men hier nog weinig oog.

C. VAN TIL.

STEMMEN UIT ONZE KERKEN

Kosten, verbonden aan conversie van geldleeningen.

In verband met de belangrijke daling van den rentevoet voor geldleeningen op langen termijn, zijn conversie van geldleeningen, ook bij onze Kerken, aan de orde van den dag.

Onder conversie van geldleeningen verstaan we in het algemeen de omzetting eener loopende obligatielening of hypothecaire geldlening in een geldlening tegen een lagere rentevoet, waarbij dan ook dikwijls wijziging in den looptijd der lening wordt gebracht.

Het is voor onze Kerken, die geen eigen kapitaal bezitten, doch de middelen tot den bouw hunner kerkgebouwen benodigd, voor een groot deel uit leningsgelden hebben verkregen, een gelukkige omstandigheid, dat in dezen tijd van groote zorgen op financieel gebied, belangrijke besparing van den rentelast door conversie van geldleeningen kan worden verkregen.

Bepalen we ons tot de conversie van loopende in nieuwe obligatieleningen, dan zien we, dat tegenover de rentebesparing niet onbelangrijke kosten staan. Er moeten prospecti gedrukt, advertentie's geplaatst, de zegelkosten zijn niet onbelangrijk, bovendien genieten de emissiekantoren een zeer hooge provisie, welke gewoonlijk f 10,— à f 15,— per f 1000,— bedraagt, zoodat in totaal ongeveer f 2500,— aan kosten per f 100.000,— geconverteerd kapitaal verschuldigd zal zijn.

Hoe dienen deze kosten te worden gedeld? In ieder geval op zoodanige wijze, dat het kerkelijk budget aanstonds de voordeelen der rentebesparing zal verkrijgen, en dus het totale bedrag, dat de gemeente voor den eeredienst zal hebben op te brengen, wordt gereduceerd. Ik kom daar aan het slot van dit artikel op terug.

Eerst doe ik echter voorafgaan een bepaald voorbeeld, opdat kerkeraadsleden, van wie sommigen gewoonlijk weinig begrip hebben van financiële aangelegenheden (dit geldt ook van predikanten!) en toch mede hun stem over deze zaken hebben te bepalen, eenig inzicht in deze materie mogen ontvangen.

Stel eens, dat de Kerkeraad van de Gemeente X, op voorstel van de Commissie van Beheer, besluit tot conversie eener 4½ % obligatielening in een lening tegen 3½ % rente.

De bestaande lening is pro resto f 90.000,— groot, en zal in 45 jaren, door jaarlijksche aflossing van f 2000,— worden gedeld.

De nieuwe lening is eveneens f 90.000,— groot, deze zal in 30 jaren door jaarlijksche aflossing van f 3000,— worden terugbetaald. De kosten der conversie bedragen f 2100,—. Ik neem verder aan, dat de conversie slaagt, en de nieuwe stukken per 1 Januari 1938 worden uitgegeven, met coupons per 1 Juli en 1 Januari.

Zonder conversie zou ten laste van 1938 over de oude lening verschuldigd zijn:

4½ % rente van f 90.000,—	f 4050,—
aflossing	„ 2000,—
	f 6050,—

Indien we evenveel afschrijven als aflossen, wat we thans aannemen, komt ter zake op het kerkelijk budget 1938 f 6050,—, welk bedrag door de Gemeente moet worden opgebracht.

We hebben echter geconverteerd, en zijn nu over de nieuwe lening verschuldigd:

3½ % aflossing

doch boven afgeschreven. Daartoe We stellen om rentelast dus een v f 2100,— aflossing de leening De eenv f 2100,— Minder de jaarlijk de leening Deze v

De (e) De (h) De 15 > Nu hren laste van: 1938 1939 1967 Totale

We hebben gelijke gro kosten ui kasmiddelen leening zo daartuit g f 92.100,— geleend. a andert da schuldigd meer gele tijd der le beeld nees f 70,— toe. Boven r kosten on kerkelijke besparing besproken ook worde Dit is tijden, we steeds, de collecten dienst van functione Nu wor dien men twee of en van een vermeldt. 1938 ad f ring, wel werd ver dan f 347,— verwerkt. van f 6000 collecten voor conv Dit is moet gesa volging a Waarom beeld van schaudt o lijke bela Men so trouw me Gods oog de Kerk einden za aan de des loos wor 's Heeren Men sch Andere wordt ge steund, w worden a is, zal e kans van weinig of king van gehouden. Zóó ka nadeelige geestelijke streefd w Koning d belangen M.i. ges juist mog den afge mede, ine kampen, gelijke ko 's-Grave

zoeken te ver-
or en door gere-

kerkeraad doet
listen tot ouder-
ri dan niet ophel-
an ooit te voren
gen. Zoiets heeft
bijt ons dan ook
rklaring van Dr
zoek heeft aange-
uue uitgave van
hij: „De autori-
chter verzekerd,
iet veranderd zal
ij de zaak rusten.
ijk heel goed. Hij
alvinisme overal
voortgang heeft,
respect voor de
ets door zóó te
nden geest van
ht aan.

mocht verwachi-
zou onderwijzen,
ary in het geheel

dan ook wel be-
enlijk geen gere-
oord. Karl Barth
overd. En in de
t waar Princeton
t men weinig of

ootschappen be-
nisme niet roos-
a het Calvinisme
spreken we nu
lat de geest van
ou omvallen. En
sinig oog.

C. VAN TIL.



van geldleeningen.

ing van den rente-
ternijn, zijn con-
onze Kerken, aan

a verstaan we in
oopende obligatie-
in een geldleening
dan ook dikwijls
g wordt gebracht,
en eigen kapitaal
ouw hunner kerk-
deel uit leenings-
ge omstandigheid,
financieel gebied,
ast door conversie
gen.

van loopende in-
we, dat tegenover
kosten staan. Er
tie's geplaatst, de
ovendien genietten
provisie, welke ge-
bedraagt, zoodat
en per f100.000,—
zal zijn.

edelg? dat het kerkelijk
er rentebesparing
g, dat de gemeente
te brengen, wordt
lot van dit artikel

bepaald voorbeeld,
unigen gewoonlijk
aangelegenheden
a toch mede hun
alen, eenig inzicht

e Gemeente X, op
er, besluit tot con-
een leening tegen

90.000,— groot, en
sing van f2000,—

1000,— groot, deze
sing van f3000,—
onversie bedragen
conversie slaagt,
1938 worden uit-
1 Januari.

1938 over de oude

f 4050,—

„2000,—

f 6050,—

a als aflossen,
e op het kerkelijk
loor de Gemeente

a zijn nu over de

3½ % rente van f 90.000,— f 3150,—
aflossing „3000,—
f 6150,—

doch bovendien moeten de kosten ad f2100,— worden
afgeschreven. Hoe dient dit te geschieden?

Daartoe zijn verschillende wegen aan te wijzen.
We stellen vooraf vast, dat de kosten gemaakt zijn,
om rentebesparing te verkrijgen. Het meest juist zal
dus een verdeling zijn, waarbij het kostenbedrag ad
f2100,— als extra rente, drukkend op de 30 jaren waarin
de leening wordt gedeeld, wordt beschouwd.

De eenvoudigste methode is nu, jaarlijks 1/30 van
f2100,— = f70,— op de interestrekening te brengen.
Minder eenvoudig is de verdeling in verhouding van
de jaarlijks te betalen rente tot het totaal bedrag van
de leeningsrente.

Deze verdeling geschiedt als volgt:

De rente over 1938 bedraagt f 3150,—
1939
„(er is f 3000,— afgelost) „3045,—
De rente over 1967 bedraagt
(het laatste jaar) „105,—
De totale rente der leening is
15 × (f 3150,— + f 105,—) = f 48.825,—

Nu brengen we van het kostenbedrag ad f2100,— ten
laste van:

3150
1938 ————— × f 2100,— = f 135,48
48825
3045
1939 ————— × „2100,— = „ 130,97
48825
105
1967 ————— × f 2100,— = „ 4,52
48825

Totaal 15 × (f 135,48 + f 4,52) = „2100,—

We hebben aangenomen, dat de nieuwe leening van
gelijke grootte zal zijn als de oude, en dus de conversie-
kosten uit de kasmiddelen worden voldaan. Zijn de
kasmiddelen daartoe niet toereikend, dan kan men de
leening zooveel grooter stellen, dat de conversiekosten
daaruit gekweten worden. In ons voorbeeld zou dan
f92.100,—, praktisch afgerond f92.000,— moeten worden
geleend. Aan de afschrijving der conversiekosten ver-
andert daardoor niets. Bovendien is echter rente ver-
schuldigd over de méér geleende gelden, terwijl het
meer geleende bedrag h.v. in het 31e jaar van den loop-
tijd der leening kan worden terugbetaald. In ons voor-
beeld neemt de jaarlijksche rentelast in dit geval met
f70,— toe.

Boven merken wij op, dat de verdeling der emissie-
kosten op zoodanige wijze dient te geschieden, dat het
kerkelijk budget aanstonds de voordeelen der rente-
besparing verkrijgt. Wanneer men een der hiervoren
besproken verdeelingswijzen volgt, zal dit resultaat dan
ook worden verkregen.

Dit is dan ook m.i. noodzakelijk. In de moeilijke
tijden, welke we doorleven, mag aan de Gemeente, als
steeds, de eisch worden gesteld, dat door bijdragen en
collecten wordt samengebracht, wat noodig is om den
dienst van het huis des Heeren onbelemmerd te doen
functioneeren. Niet minder, doch ook niet meer.

Nu wordt er van de Gemeente te veel gevraagd, in-
dien men de conversiekosten der geldleeningen over
twee of enkele jaren verdeelt, wil delgen. De begroting
van een onzer kerken, welke mij werd toegezonden,
vermeldt voor 1937 een interestpost ad f18.953,—, voor
1938 ad f20.125,—, ondanks de belangrijke rentebespa-
ring, welke door conversie van geldleeningen in 1937
werd verkregen. In den rentepost 1938 is niet minder
dan f3474,— voor conversiekosten van geldleeningen
verwerkt. De begroting sluit met een nadeel saldo
van f6000,—, ter dekking waarvan dan in 1938 extra
collecten moeten worden gehouden, zoodat goeddeels
voor conversiekosten zal worden geëcolleerd!

Dit is een voorbeeld van de wijze, waarop het niet
moet geschieden, en dat ik geen enkele kerk ter na-
volging aanbeveel.

Waarom niet? Men geeft aan de Gemeente een onjuist
beeld van de kosten der kerkelijke huishouding, en
schaadt op deze wijze zoowel de stoffelijke als de geeste-
lijke belangen der kerkelijke samenleving.

Men schaaft de stoffelijke belangen der kerk. De
trouw medelevende kerkleden, de goede gevers, die voor
Gods oog vaststellen welk deel van hun inkomen aan
de Kerk des Heeren en voor andere Christelijke doel-
einden zal worden aangewend, weigeren mede te doen
aan de delging van fictieve tekorten, die geheel systeem-
loos worden gekweekt. Hun offervaardigheid voor
's Heeren huis wordt daardoor zeker niet bevorderd.

Men schaaft de geestelijke belangen der kerk.

Andere noodzakelijke arbeid, waarvoor medewerking
wordt gevraagd, kan niet of moet minder worden ge-
steund, wanneer onze bijdragen niet op de juiste wijze
worden aangewend. Indien h.v. kerkbouw noodzakelijk
is, zal een inzameling, daartoe georganiseerd, meer
kans van slagen hebben, indien het kerkelijk budget
weinig of geen tekorten aanwijst, dan wanneer tot dek-
king van tekorten vele extra collecten moeten worden
gehouden.

Zóó kan een onjuiste delging van conversiekosten
nadeelge gevolgen hebben voor de stoffelijke en de
geestelijke belangen van 's Heeren huis. Er moet ge-
streefd worden naar de meest juiste wijze, waarop de
Koning der Kerk in de behartiging der financiële kerk-
belangen moet worden gediend.

M.i. geschiedt dit, indien men de conversiekosten zoo
juist mogelijk over de jaren, waarin de leening zal wor-
den afgelost, verdeelt, en handelt men in strijd daar-
mede, indien een kerk, welke met tekorten heeft te
kampen, gedwongen wordt in één of enkele jaren der-
gelijke kosten te delgen.

's-Gravenhage.

C. GUIJT.



Twee maten.

Prof. Dijk schreef in „De Bazuin“:

Alleen wil ik nog deze opmerkingen maken, dat
le ook Prof. Hepp behoort tot hen, die zelfstandig
hun theologie opbouwen en hierin niet altijd Kuyper
en Bavink volgen; 2e de terminologie in de leer des
verbonds wel tot eenig misverstand moest leiden.

Dr Kaajan merkte daarbij op:

Dr Dijk verklaart dus, dat ook Prof. Hepp niet altijd
Kuyper en Bavink volgt. Ja, zoo gaat het wel meer.
De een mag een koe stelen en de ander mag niet
eens in den stal kijken. De een doet aan progres-
sieve theologie en de ander bereidt een defor-
matie voor.

Dit laatste lijkt me beter, dan dit beweren van „mis-
verstand“ in de verbondslere.

Dr Kaajan merkt later op:

Wat ik steeds gevreesd heb, zie ik nu gebeuren.
Ook de Vrije Universiteit is er nauw bij betrokken
en zal vroeg of laat er den terugslag van ondervinden.
Een enkel symptoom daarvan is reeds merkbaar. De
Vrije Universiteit heeft voor haar zoo gezegende en
omvangrijke actie heel ons Gereformeerde volk nood-
ig, van Dan tot Berséba toe, wilt ge: van Dollard
tot Schelde. Geen levenskring kan zij, althans binnen
onze Kerken, missen. Als mannen als Prof. Hepp en
Prof. Schilder, beiden zeer begaafde professoren, ge-
leerden van den eersten rang, met elkaar slaags raken,
leidt dit met onafwendbare zekerheid tot rampen.
En ik vrees, dat daaruit niet de Vrije Universiteit
maar de Theologische Hoogeschool zijde zal spinnen.
Nu zegge men niet: „Gij gunt dit zeker aan de Hooge-
school te Kampen niet“. Als curator dezer School
werk ik steeds kam amore tot haar bloei mede. Maar de
Vrije Universiteit bestaat veel breeder terrein.
Een Universiteit, die bijna heel den cyclus der
wetenschappen omvat, is van de allergrrootste beteek-
enis, maar kan ook niemands hartelijke sympathie,
gebed en steun missen. Dat vergete men niet.

De brochures van Prof. Hepp zaaien met kwistige
hand wantrouwen en onrust. Is echter een-
maal het wantrouwen opgewekt, dan wordt ons Gere-
formeerde volk „kopschuw“. 't Is gemakkelijk genoeg
een dijk door te steken, maar men heeft niet zoo
gemakkelijk weer gedicht.

Daarbij komt, tenminste volgens Dr Dijk (die het
weten kan): Prof. Hepp maakt zich zelf schuldig
aan wat hij aan collega's verwijt. Ook Prof. Hepp be-
hoort tot hen, die zelfstandig hun theologie opbouwen
en hierin niet altijd Kuyper en Bavink volgen. Dan
wordt het dus: „Geneesmeester, genees u zelve!“.

Trouwens, Dr A. Kuyper (Sr) heeft nooit beweerd,
dat hij het einde was van alle tegenspraak en de
Calvinistische wetenschap met hem haar afslui-
ting had gevonden. Progressieve theologie
mag er zijn, ja, moet er zijn.

Dr Kuyper zelf verklaart, dat hij in zijn Encyclo-
paedie een poging deed en een proeve gaf om
de Theologie weer tot haar recht te laten komen. Zelf
zegt Dr Kuyper (Sr), dat hij de voorstelling, alsof de
Dogmaticus slechts historisch te constateeren had,
welke op een gegeven tijdstip de belijdenis der Kerk
is, verwerpt. De dogmaticus heeft volgens dezen ge-
leerde tot taak om daar, waar het dogma zelf van de
zuivere lijn afweek, recht te zetten wat met den eisch
van het bouwtype strijdt.

Prof. van Schelven heeft eens (in 1929) bepleit, dat
een Hoogleraar het recht heeft, ook aan de Vrije
Universiteit, om vergissingen te maken. Dit was 'n
beetje paradoxaal en Mr Heemskerk, de oud-Minister,
zei toen, dat zulk een Hoogleraar ook den plicht heeft
(en dat had Prof. van Schelven verzuimd in het licht
te stellen) om vergissingen zooveel mogelijk
te vermijden.

Dit was juist. Ook gripe een professor niet bij abuis
het klokgetouw in steel van het torentouw bij 't be-
stijgen van den toren der waarheid en der wetenschap.

Ja, ook dit: Als een Hoogleraar aan onze Vrije
Universiteit werkelijk ten opzichte van een begin-
selkwestie een aberratie, een vergissing maakt,
dan hebbe hij ook den hoogen moed zijn vergissing
te erkennen en die te herstellen. Maar een
wetenschappelijk man, of liever juist een weten-
schappelijk man, komt er zoo moeilijk toe zijn ongelijk
te belijden.

Dat Prof. Hepp zooveel aperte vergissingen nog niet
beleden heeft, is bedroevend. Hij zal, schreef hij, later
wel de kritiek beantwoorden. Maar dat moet dan wel
een zeer geweldig boek worden, wat den omvang betreft.
En bovendien: mag men zoolang zwijgen? Wie dergenen,
die door Prof. Hepp bestreden worden, heeft zoo lang
gezwegen, als men hem beschuldigde iemand verongel-
ijkt te hebben, zijn beweringen te hebben misduid?
Niet één!

Wie zijn bedoeld?

Prof. Dijk schrijft in „De Bazuin“:

Wilt ge dan, zoo zal men vragen, stilstand, die
achteruitgang wordt?

Allermint, maar ik acht het onverantwoor-
delijk voor den dag te komen met onrijpe
ideeën, op wier consequenties men zich
blijkbaar nog niet bezonnen heeft, en ik
meen ook, dat de sfeer in deze dagen niet kalm ge-
noeg is om in het publiek terstond dingen te zeggen,
welke nog in de studeerkamer moesten blijven.

Ik weet niet, wie hier bedoeld zijn.

Meeningen van Prof. Hepp?

Stellingen van Dr A. Kuyper?

Opinies uit den kring voor Calvinistische wijsbegeerte,
waarvan Prof. Dijk bestuurslid is?

Misschien van ondergeteekende?

Ik vraag maar; want ik begrijp 't anders niet.

Terreinen-leer.

De Rietberg schrijft in „De Wachter“:

Ook over Prof. Vollenhovens standpunt in zake de
algemeene genade moet ik iets zeggen, om daardoor
aan te toonen, dat Prof. Hepps vierde brochure on-
volledig is, door geen citaten van hoogleraren der
V.U. te geven. Maar ook om te laten zien, dat er
heelemaal geen reden is voor Prof. Kuyper om in
„De Heraut“ te juichen, dat er aan de V.U. geen
binnenlandsche oorlog is en dat deze brochure zich
niet keert tegen eenig hoogleraar van de Vrije
Universiteit.

In zijn college-dictaat „Isagoge Philosophiae“ spreekt
Prof. Vollenhoven op pag. 59 even over de verhouding
van algemeene en bijzondere genade. Wat daar staat
zal zeker niet de goedkeuring van Prof. Hepp kunnen
wegdragen. Toch acht ik het beter dit citaat hier
niet in bespreking te brengen. Om twee redenen.
Ten eerste, omdat het een college-dictaat is, dat moge-
lijk niet in alle opzichten de gedachte van den hoog-
leraar zuiver weergeeft; ten tweede, omdat het moge-
lijk is, dat de bespreking op college een bepaalde
uitdrukking verheldert.

Anders staat het met het door Prof. Vollenhoven
uitgegeven boek „Het Calvinisme en de Reformatie
van de Wijsbegeerte“. Hierop mogen we ons met alle
vrijmoedigheid beroepen.

We lezen in dit boek op pag. 46/47:

„Rest nog de vraag of de beteekenis van genade
ook toelaat van terreinen der genade te spreken. Op
zichzelf bestaat daartegen m.i. geen bezwaar. Mits
men maar vasthoudt, dat dit terrein, zoolang het niet
nader bepaald wordt, steeds hetzelfde is als het ge-
schapene, en slechts zoo heet, omdat en voorzover
God er in welgevallen op neerziet. Dit terrein is veel
breeder dan dat van de kerk als lichaam van Christus
en dus á fortiori groter dan het leven dezer kerk als
kerkelijk instituut; tot in de diept gezonken stammen
schenkt God nog vaak aan bepaalde personen rijke
gaven tot regeering in gezins- en volksleven. Dat heb-
ben de Calvinisten steeds gezien en dat ligt in hun
spreken over de „algemeene genade“ uitgedrukt. Het
terrein der bijzondere genade staat dus tot dat der
algemeene als het wel- tot het niet met God ver-
zoende leven in den kosmos, voorzover God in gunst
op Zijn scheepsel nederziet. De onderscheiding tusschen
algemeene en bijzondere genade is dus ten volle ge-
rechtvaardigd en evenzoo die tusschen beider terrein;
gevaar dreigt er eerst dan wanneer men haar laat
samenvallen met eenige tweedeling van het leven
bij denzelfden mensch: want dan keert men terug
tot de Roomsche opvatting omtrent natuur en genade,
terwijl men zich de mogelijkheid dit in te zien be-
neemt door het gebruik van Calvinistische termen, die
heel iets anders aanduiden. Gezien dit, helaas niet
denkbeeldig, gevaar is het wellicht toch beter om in
den geest der Schrift te spreken van „voorwerpen“
dan van „terreinen“ der genade.“

Met dit citaat vergelijkte men nu eens wat Prof.
Hepp in zijn brochure aanhaalt van De Graaf.

Deze vorm van kritiek op de leer der algemeene
genade, zegt Prof. Hepp, geeft toe, dat er onderscheid
moet worden gemaakt tusschen een terrein van het
ongeloovig en van het geloovig denken. Doch zoo
vervolgt zij (dat is dus: de „critiek“ van De Graaf, R.):

„Zoo bedoelt men het echter niet, wanneer men
van tweeërlei terrein, een terrein der algemeene en
een terrein der bijzondere genade spreekt. Men bedoelt
dan, dat in het leven van den geloovige zelf te onder-
schieden is tusschen tweeërlei terrein. Ook een geloov-
ige zou nog voor een deel van zijn leven deelen in
de algemeene genade en voor een ander deel in de
bijzondere genade. Zijn geloofsleven en zijn
kerkelijk leven zou dan beheerscht worden door
bijzondere genade, zijn overig optreden in leven door algemeene
genade... Spreekt men van tweeërlei terrein in
den hier bestreden zin van het woord... dan heeft
men het dualisme toch nog bewaard. Daar-
in werkt m.i. nog iets na van het dualisme óf in room-
schen zin, namelijk het stellen van de genade als
een correctief boven de natuur óf in Lutherschen
zin, namelijk de tegenstelling van genade en wet“.

Onder dit citaat van De Graaf heeft Prof. Hepp
gespatieerd gedrukt deze conclusie geplaatst:

„Wie dus aanneemt, dat er behalve
particuliere genade ook nog algemeene
in hem werkt, staat schuldig aan dual-
isme. In hem is óf de Roomsche óf de
Luthersche zuurdeesem niet geheel
uitgezuiverd“ (pag. 25/26).

Terwijl hij op pag. 61 v.v. beredeneert, dat noch
Kuyper noch eenig ander theoloog die „twee-terre-
inen-leer“ heeft verkondigd, en dat er alleen bij dit
critisch gevoelen een onhoudbare „twee-terreinen-leer“
bestaat“.

Ten opzichte van Prof. Schilder verklaart hij niet
te willen ingaan tegen diens veroordeeling van de
onderstelde „twee-terreinen-leer“, want wat tegen De
Graaf is ingebracht „behoudt ook hier zijn kracht“
(pag. 66).

Nu ga ik niet in op de vraag: heeft Prof. Hepp
misschien materiëel gelijk in wat hij zegt over de
„twee-terreinen-leer“. Het gaat om de vraag: heeft
Prof. Hepp gelijk als hij ook van Prof. Vollenhoven
geen citaat geeft, en heeft Prof. Kuyper stof tot roe-
men, dat geen citaat van eenig hoogleraar van de
V.U. gegeven wordt en dat er aan de V.U. geen binnen-
landsche oorlog is?

Stel eens, dat Prof. Hepp gelijk had in zijn spreken
over de „twee-terreinen-leer“ — wat ik niet geloof —
dan zou nog gezegd moeten worden, dat hij zich ook
had moeten keeren tegen Prof. Vollenhoven (zooals
ik vorige week aangetoond heb, dat hij zich had moe-
ten keeren tegen Prof. Dooyeweerd).